

Blåplan för Lidingö 2017

LIDINGÖ STAD

Projektgrupp

Jerker Idestam- Almquist, Miljö och stadsbyggnadskontoret
Eva Robins, Teknik- och fastighetsförvaltningen
Marie Arnér, Ekologigruppen/Arnér Consulting

Medverkande

Anna Maria Larson, Ekologigruppen
Jannike Andersson, Ekologigruppen
Ellinor Scharin, Ekologigruppen
Karin Terä, Ekologigruppen

Arbetsgrupp

Anders Bergström
Gustav Elfström
Johan Nordström
Jonas Fjellstedt
Lars Heins
Magnus Philipson

Styrgrupp

Amanda Horwitz
Catarina Kvarnmalm
Olof Minati
Per Wilhemsson
Sören Ingman

Antagen av kommunfullmäktige den 18 december 2017

Foton där annat inte anges: Lidingö stad, Ekologigruppen AB, AquaBiota AB

Bild på framsidan: Södergarnsbadet. Sidan 12: knölsvanar i Kottlasjöns östra vik. Sidan 52: utsikt över Stora Värtan mot Djursholm. Sidan 58: Kransalgsäng i Ekholmsnässjön. Sidan 68: Utsikt från Elfvik mot Svanholmen och Gåshaga. Bild på baksidan Hustegafjärden och ångbåtsbrygga på Hustegholms udde.

INNEHÅLL

Förord	4
Inledning	6
Mål	12
Lidingö har rika och långsiktigt livskraftiga vattenmiljöer.	14
Lidingö har vatten av god kvalitet.	24
Lidingö erbjuder en variationsrik och attraktiv rekreation vid vatten för alla	36
Strategier	52
Skydda och utveckla värdefulla vattenmiljöer	53
Minska utsläpp och spridning av föroreningar	53
Samverka lokalt och regionalt	56
Skapa fler möjligheter till rekreation vid vatten	56
Riktlinjer	58
Utveckla biologisk mångfald	59
Utveckla båtliv och naturvärden	59
Fortsätt miljöanpassa fritidsbåtshamnar	59
Minska övergödningen i Kottlasjön	60
Planera för rening och fördröjning av dagvatten nära källan	60
Planera för att åtgärda vattendistriktets krav	60
Tillgodose behovet av olika typer av badplatser	60
Möjliggör för fler att uppleva vatten	61
Lyft naturvärden och kulturhistoriskt intressanta platser	62
Åtgärder	68
Begrepp	76
Referenser	78
Bilaga Naturvärdesklassade vattenmiljöer	80

Förord

För mig som är född och uppvuxen på Lidingö är det viktigt att säkra att alla som bor på Lidingö nu och i framtiden får ta del av denna fantastiska gröna ö med dess blåa tillgångar. Vår ö erbjuder såväl båt-, bad- och skärgårdsliv som gröna oaser av lugn och stillhet med utsikt över vatten. Många av vattenmiljöerna på och runt Lidingö har också höga naturvärden med ett rikt växt- och djurliv.

Lidingös blåplan ger oss ökad kunskap om våra värdefulla vattenmiljöer och ska vägleda oss i arbetet för att bevara, skydda och utveckla dessa. Genom miljöförbättrande åtgärder och en hänsynsfull utveckling skapar vi bättre förutsättningar både för båtlivet och för det vattenanknutna växt- och djurlivet. Vattenmiljöerna ska också göras mer tillgängliga, så att fler får bättre möjligheter att njuta av Lidingös kust och sjöar.

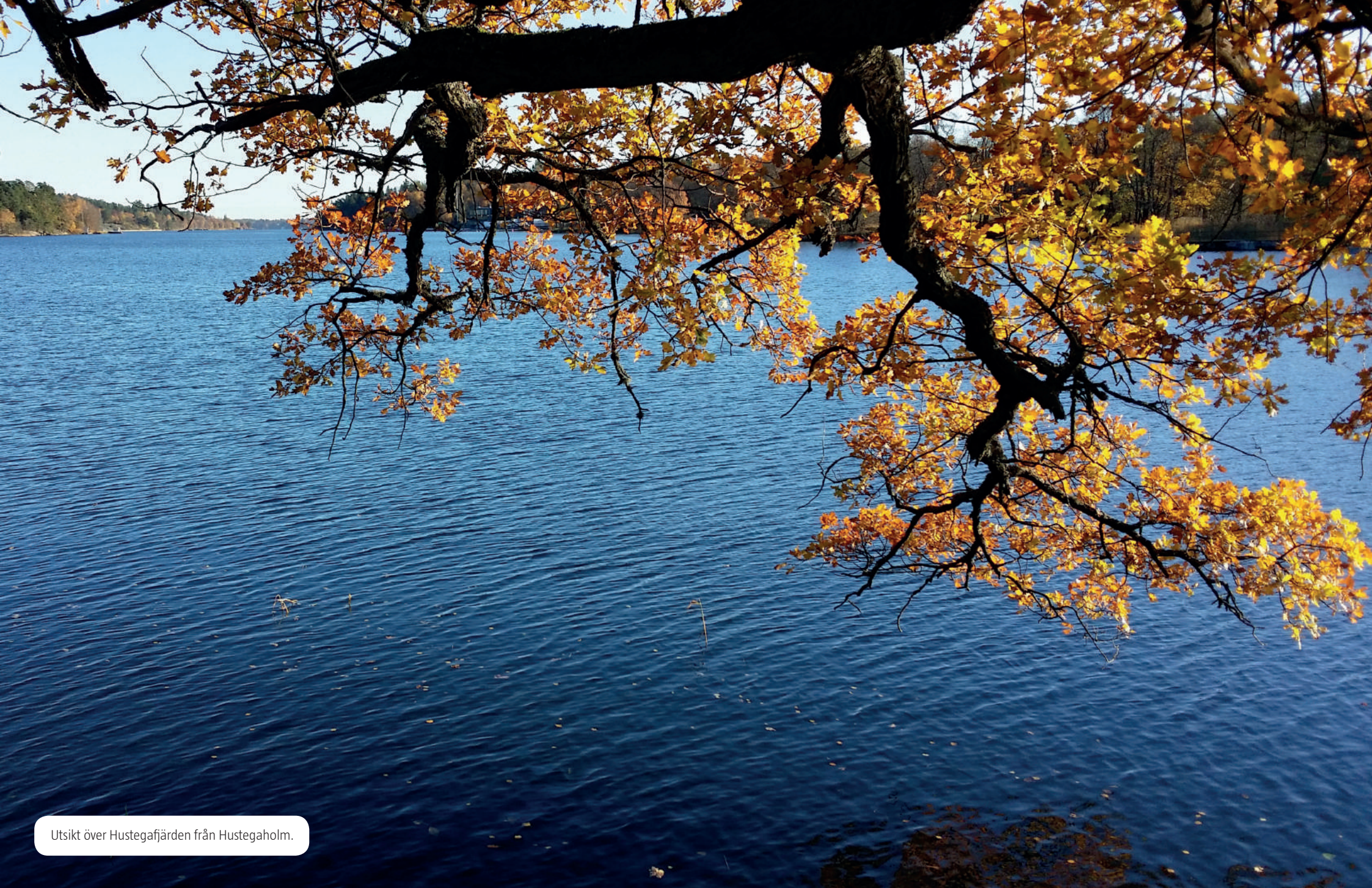
Lidingös centrala läge i innersta delen av Stockholms skärgård innebär både stora möjligheter, och stora utmaningar. Lidingö stad kan tillsammans med andra lokala aktörer förbättra vattenkvaliteten och förutsättningarna för ett rikt växt- och djurliv i sjöar och vattendrag, men har på egen hand mycket begränsade möjligheter att förbättra våra kustvatten. Vi måste därför utöka samarbetet med andra kommuner och regionala aktörer.

Med denna blåplan kommer sannorlikt fler Lidingöbor i framtiden kunna upptäcka egna smultronställen vid vattnet, hitta en badklippa, fånga sin första abborre, eller bara hänföras av naturens skiftningar i vattenspegeln.

Antagandet av blåplanen är avstampet för ett intensifierat arbete i Lidingö stad, för bättre vattenmiljöer och bättre förutsättningar för ett vattenanknutet friluftsliv.

Anna Rheyneuclaude
Kommunstyrelsens ordförande

Utsikt över Hustegafjärden från Hustegaholm.

Inledning

Syftet med blåplanen

Blåplanen ger en överblick av Lidingös värdefulla kustvatten, sjöar och vattendrag och är ett underlag för planering och förvaltning av frågor som rör vattenmiljöer och stränder. Blåplanen ska bidra till att skydda och utveckla värdefulla vattenmiljöer för människor och den biologiska mångfalden.

Den syftar också till att öka kunskapen om stadens vattenområden samt att frågorna lyfts och aktualiseras inom staden. Blåplanen är vägledande för det kontinuerliga arbetet med att utveckla vatten- och strandmiljöer vilket sker i samverkan mellan förvaltningar, allmänhet och grannkommuner. Blåplanen, liksom översiktsplanen, är inte juridiskt bindande.

Översiktsplan 2012 anger att Lidingös natur och vatten tillsammans bildar de gröna och blå strukturer som utgör grunden för en hållbar samhällsplanering inom staden. All planering ska därför utgå från grön- och blåstrukturernas livsvillkor och ta hänsyn till att dessa behöver uppfyllas oavsett administrativa gränser som kommungränser och planområdesgränser.

Blåplanen utgår från översiktsplanen och miljöprogram 2016 samt kompletterar grönplanen som antogs 2014. Grönplanen omfattar landmiljöer, våtmarker och stränder. Blåplanen är tillsammans med översiktsplan, grönplan, trafikstrategi med tillhörande trafikplan och miljöprogram del av stadens styrdokument för en hållbar samhällsplanering.

Blåplanens omfattning och avgränsning

Blåplanen omfattar Kottlasjön, Stockbysjön och Västra Långskärret samt kustvattnen Stora

och Lilla Värtan, Halvkakssundet, Hustegaholmsfjärden, Kyrkviken och Askrikefjärden. Kustvatten inkluderar vattenområdet från strandlinjen till kommungränsen samt översvåmningsmarker. Stockbyån, som förbinder Stockbysjön med Kottlasjön, och Mölnaån som ansluter Kottlasjön till Lilla Värtan ingår också i planen.

Vattenområden inom kommunal och privat mark inom kommungränsen inkluderas i blåplanen. Det innebär att ögrupperna Lilla Nassa och Björkskär inte ingår trots att de ägs av Lidingö stad. Fjäderholmarna, som ligger inom kommungränsen, är en del av Nationalstadsparken och har en särskild förvaltningsplan. Stadens möjligheter att påverka till exempel skötsel och tillgängligheten inom privata områden är begränsad, men blåplanen är ett kunskapsunderlag även för privata aktörer.

Längs stränderna finns flera naturtyper, stor biologisk mångfald och uppskattade områden för friluftsliv och rekreation. Stränderna har betydelse för gröna och blå strukturer och ingår därför både i grön- och blåplan. Småvatten och våtmarkers betydelse för biologisk mångfald och upplevelser beskrivs huvudsakligen i grönplanen.

Undersökningar av kustvatten, sjöar och vattendrag ligger till grund för blåplanens bedömning av naturvärden, vattenkvalitet, skyddsbehov och utvecklingsmöjligheter. Vidare ingår även en sociotopundersökning, underlag från en tillgänglighetsanalys och en sammanställning av kulturmiljöer med anknytning till vatten. För en mer heltäckande bild av Lidingös kulturmiljöer hänvisas till stadens kommande kulturmiljöprogram.

Hur är blåplanen upplagd?

Första kapitlet beskriver översiktligt hur blåplanen ansluter till översiktsplan och miljöprogram. Översiktsplanens utmaningar, strategier och riktlinjer redovisas.

Andra kapitlet redovisar bakgrund och blåplanens tre övergripande mål. Här finns kartor som visar naturvärden, skyddad och känslig natur, dagvatten, kulturmiljöer och områden med höga rekreativa värden.

Tredje kapitlet beskriver strategier för att nå målen samt utmaningar och möjligheter. Strategierna kopplar som regel till flera mål. En strategisk karta visar vilka vattenmiljöer och värden som ska skyddas och utvecklas.

Fjärde kapitlet anger riktlinjer för planarbete och förvaltning. En karta visar var översiktsplanens utvecklingsområden påverkar de värdeområden som utpekats i blåplanen.

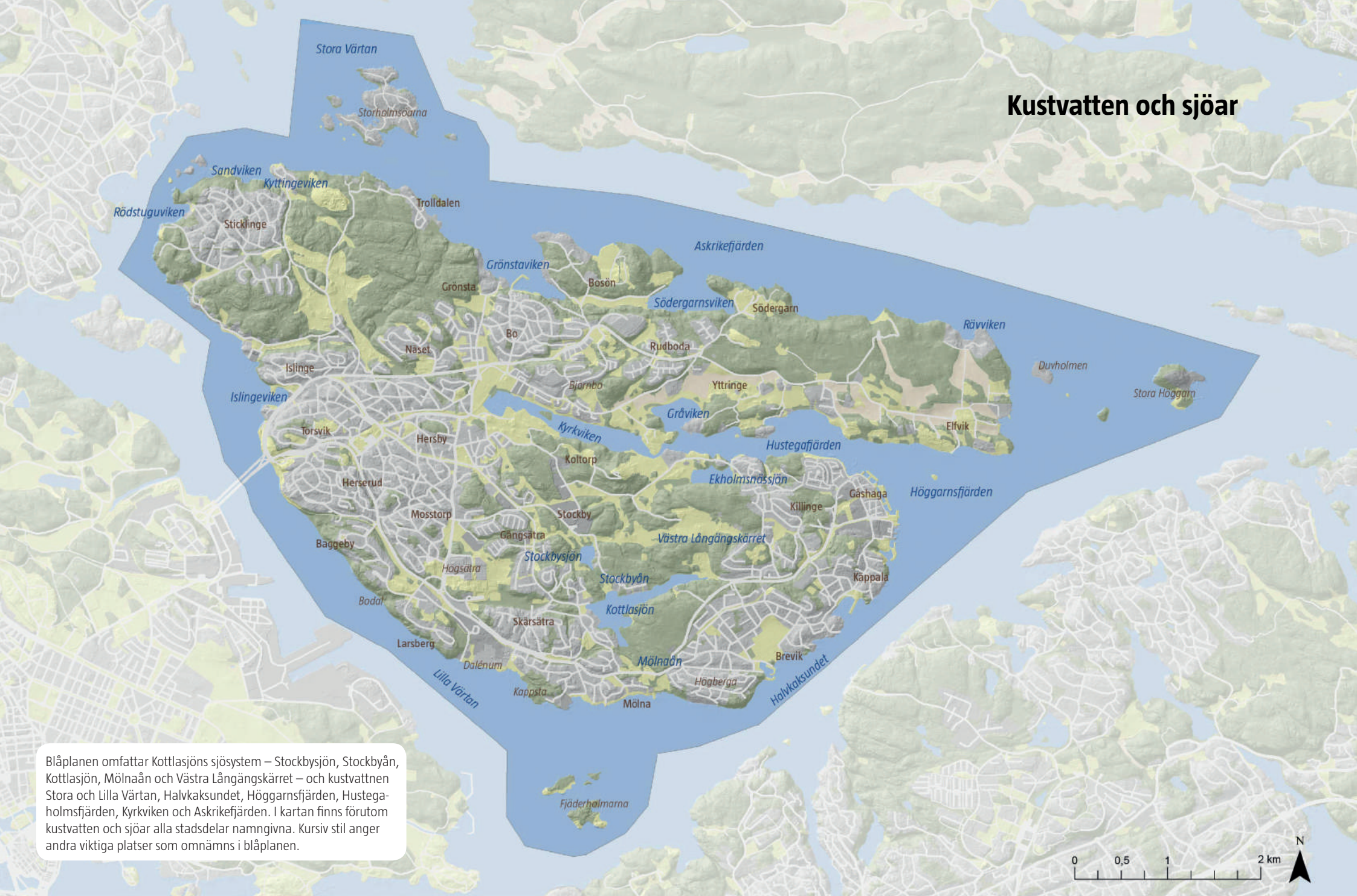
Femte kapitlet redovisar åtgärder eller projekt som bidrar till att blåplanens övergripande mål nås samt hur styrning och uppföljning av blåplanen sker.

Sjätte kapitlet förklarar vissa ord och begrepp som används i blåplanen.

Sjunde kapitlet visar de underlag som ligger till grund för planen. Referenserna ger mer detaljerad kunskap som kan användas i enskilda plan- och förvaltningsärenden. Underlagen är också en kunskapskälla för stadens tjänstemän, skolor och invånare.

Bilagan summerar de naturvärden som ligger till grund för klassning av Lidingös kustvatten, sjöar och vattendrag.

Kustvatten och sjöar

Blåplanen omfattar Kottlasjöns sjösystem – Stockbysjön, Stockbyån, Kottlasjön, Mølneån och Västra Långängskärret – och kustvattnen Stora och Lilla Värtan, Halvkaksundet, Höggarnsfjärden, Hustegafjärden, Kyrkviken och Askrikefjärden. I kartan finns förutom kustvatten och sjöar alla stadsdelar namngivna. Kursiv stil anger andra viktiga platser som omnämns i blåplanen.

Översiktsplan 2012

I Lidingös översiktsplan för perioden 2012 – 2030 konstaterades att det var särskilt angeläget att ta fram en grönplan och en blåplan. Grönplanen antogs 2014.

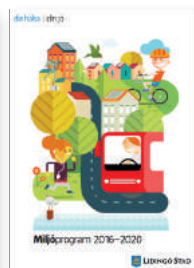
Ett av de tre huvudsakliga målen i översiktsplanen är:

”Grönstrukturen ska utvecklas och bevaras, såväl för människor som för den biologiska mångfalden”.

Översiktsplanen identifierar också ett antal utmaningar, till exempel ”värna och utveckla både natur och bebyggelse” samt ”planera miljösmart”, se faktaruta på nästa sida. För att klara utmaningarna anger översiktsplanen flera strategier och riktlinjer med relevans för stadens kustvatten, sjöar, vattendrag och stränder. Vissa av dessa har kopplingar till grönplanen och redovisas även där.

Översiktsplanen anger att Lidingös sjöar, vattendrag och kustområden ska inventeras för ökad kunskap och att blåplanen ska:

- Ge riktlinjer för hur kustvatten, sjöar, vattendrag och stränder ska skyddas och utvecklas för människor och den biologiska mångfalden.
- Redovisa riktlinjer för hur vattenkvaliteten ska förbättras och mål för vattenkvaliteten för stadens sjöar och fjärdar.
- Peka ut platser som är lämpliga respektive olämpliga för olika typer av intrång eller som behöver stärkt skydd.

ÖVERSIKTSPLAN
LIDINGÖ 2012

LIDINGÖS MILJÖ-
PROGRAM 2016-2020

PLANERINGSUNDERLAG

Naturvärdesinventering, sociotopkartering,
marin naturvärdesbedömning,
gröna kulturmiljöer m.m.

▲ Översiktsplan och miljöprogram pekar ut att en grönplan och en blåplan ska tas fram. Grönplanen och blåplanen bygger på olika inventeringar och underlag.

GRÖNPLAN FÖR LIDINGÖ 2014

BLÅPLAN FÖR LIDINGÖ

UTMANING:

VÄRNA OCH UTVECKLA BÅDE NATUR OCH BEBYGGELSE

STRATEGIER

- Grönstrukturens naturvärden, upplevelsevärden och sociala värden ska inventeras och sambanden mellan dem ska analyseras.
- Grönområden och stränder ska göras mer tillgängliga och ska utvecklas för såväl människor som den biologiska mångfalden.
- Kulturhistoriskt värdefulla byggnader, bebyggelsemiljöer och landskap ska värnas.

RIKTLINJER

- Växt- och djurarter som finns naturligt på och runt Lidingö ska ges möjlighet att leva i livskraftiga bestånd.
- Stor hänsyn ska tas till växt- och djurlivet vid lokalisering och utformning av strandpromenader.
- Ny bebyggelse ska i första hand tillkomma på redan ianspråktagen mark.
- Staden ska säkerställa att det finns badplatser och strandområden som är tillgängliga för alla och som är fördelade runt ön.
- Bryggplatser för fritidsbåtar kan tillkomma genom utökning av befintliga hamnar eller som en samlad fritidsbåtshamn, så länge det inte sker på bekostnad av natur- eller kulturvärden. Strandskyddsdispens för enskilda bryggor ska prövas restriktivt.
- Vid förändring av befintliga och planering av nya brygg- och kajområden ska stor hänsyn tas till grunda havsvikars ekologiska värden och det får inte försämra allmänhetens möjligheter att röra sig längs stranden.
- Nya uppläggingsområden för fritidsbåtar ska prövas restriktivt och anpassas till kulturmiljö, landskapets karaktär och ekologiska värden både på land och i vatten.
- Vid exploatering ska staden i dialog med exploatören kunna ställa krav på kompensation för förlorade värden. Kompensationen kan avse olika typer av rekreativa, biologiska eller tekniska värden som går förlorade, exempelvis promenadvägar, grönska eller ytor för infiltration av dagvatten.
- I samband med planläggning i strandnära läge ska staden, i dialog med fastighetsägaren, pröva möjligheten att öka allmänhetens tillgänglighet längs stranden om det bidrar till att sammanhängande strandstråk skapas.
- Grönområden för rekreation och undervisning bör finnas i skolornas närhet och det bör vara möjligt att använda utemiljön i undervisningen.

UTMANING:

PLANERA MILJÖSMART

STRATEGIER

- Dag- och spillvatten ska renas för att vattenkvaliteten i Lidingös sjöar och omgivande vatten ska kunna förbättras.
- Bebyggelse, infrastruktur och samhällsviktiga anläggningar ska lokaliseras och utformas med hänsyn till ökad risk för skred och översvämningar.

RIKTLINJER

- Vid all nybyggnation och vid ombyggnad av befintliga dagvattensystem ska i första hand lokalt omhändertagande av dagvatten tillämpas. Behov av ytor för infiltration, översilning eller dammar för dagvatten ska beaktas i samband med ny eller ändrad detaljplan.
- Åtgärder för rening av dagvatten ska genomföras enligt stadens dagvattenplan. Planen ska regelbundet revideras med syftet att dagvatten som når kustvatten, sjöar eller vattendrag ska ha en sådan kvalitet att det inte försvårar möjligheten att följa miljö kvalitetsnormer.
- För vattenkvaliteten är det av vikt att båtlivet sker på hållbara villkor. Staden ska därför verka för att mottagningssystem för toalettavfall från fritidsbåtar byggs ut och att båtklubbar ges förutsättningar för miljövänliga alternativ för underhåll av fritidsbåtar.
- Tippning av snömassor i vatten ska ersättas av snötipp på land.
- För att minska utsläpp till följd av kraftig nederbörd ska staden utreda ledningskapaciteten för dagvatten. Avloppspumpstationer ska underhållas så bräddning av spillvatten minimeras.

UTMANING:

SAMVERKA MED OMVÄRLDEN

STRATEGIER

- Staden ska samverka med grannkommuner och regionala organ kring gemensamma angelägenheter som miljöfrågor och utveckling av kollektivtrafiken på land och vatten.

RIKTLINJER

- Staden ska övervaka vattenkvaliteten genom fortsatt medverkan i Svealands Kustvattenvårdsförbund.
- Staden ska verka för att ett regionalt vattenråd bildas för en effektiv regional vattenförvaltning.
- Vid beslut om verksamheter eller planer som påverkar ett vattenområde som berör flera kommuner, ska samråd ske mellan kommunerna.

UTMANING:

STÄRK LIDINGÖ SOM KREATIV MÖTESPLATS

STRATEGI

- På Lidingö ska alla ges möjlighet till fritids-, friluftslivs- och kulturupplevelser. Mark ska reserveras för detta och god tillgänglighet ska säkerställas.

Miljöprogram 2016

Lidingös miljöprogram för perioden 2016 - 2020 är ett styrande dokument med mål och aktiviteter främst för staden, men ger också näringsliv, föreningar och medborgare förutsättningar för att nå det strategiska målet till 2020:

”Lidingö stad har en så liten miljöpåverkan som möjligt och ger Lidingöborna förutsättningar för kloka miljöval.”

Miljöprogrammet utgår från tre visioner: ”Energismart stad”, ”Hållbar grön ö” och ”Miljökloka val”. Blåplanen berörs främst av visionen ”Hållbar grön ö” med åtgärdsområdet ”Natur och vatten” och i viss mån ”Bebyggd miljö”. De aktiviteter som anges i åtgärdsområdet och som återspeglas i blåplanen är:

- Lidingö stad ska värna den biologiska mångfalden genom god planering, skydd, skötsel och kunskapsspridning.
- De växt- och djurarter som finns naturligt på och runt Lidingö ska ges goda möjligheter att fortleva i livskraftiga bestånd.
- Stadens vatten ska ha hög ekologisk kvalitet.
- Naturens ekosystemtjänster ska vara en viktig faktor vid all fysisk planering och vid planering av drift och underhåll. Öppna dagvattenlösningar, som diken och dammar, ska anläggas där möjlighet finns.
- Staden fortsätter att skapa attraktiva och tillgängliga park-, natur- och kulturmiljöer för alla och som inbjuder till friluftsliv och rekreation.

▲ Gång- och cykelväg längs Lidingöbanan.

- Kunskap om naturen och miljön ska spridas till Lidingöbor och besökare.

Delmålet, ”Minska miljöpåverkan på kustvatten, sjöar och vattendrag” anger att en blåplan, som ger riktlinjer för hur kustvatten, sjöar och vattendrag ska skyddas och utvecklas, ska tas fram. För att minska påverkan på Lidingös vattenmiljöer, till-

kommer i miljöprogrammet att en handlingsplan för dagvatten ska upprättas och att båtlivets miljöpåverkan ska minskas genom samarbete, information och tillsyn. Även utredningar och åtgärder inom delmålet ”Förorenade områden är utredda” förbättrar vattenkvaliteten genom att spridningen av föroreningar minskar.

Ett av miljöprogrammets delmål är att "Minska miljöpåverkan på kustvatten, sjöar och vattendrag". I blåplanen finns bland annat strategier och förslag på åtgärder för att minska båtlivets miljöpåverkan. På bilden syns Breviks småbåtshamn. Brevik är en av de småbåtshamnar som kan undersökas för eventuell förtätning för att möta behovet av nya båtplatser och för att avlasta den känsliga Kyrkviken som har höga naturvärden.

